

PIKT-SZKÍTA SKÓCIAI MŰVÉSZET

Bérczi Szaniszló, Budapest, 2012

PIKT-SZKÍTA SKÓCIAI MŰVÉSZET Bérczi Szaniszló, Budapest, 2012

Euráziában a szkíta művészet nyomai széles horizonton föllelhetők. Északnyugat-Euráziának egy kicsiny darabja a Brit-szigeteken Skócia. Viharos történelme során a kelták és a vikingek mellett más népek is részt vettek a néppé ötvöződésben. Díszítőművészetüket tekintve van egy erőteljes szál, ami a szkítákhoz vezet. Ez az erőteljes szál a skóciai kőfaragóművészetben őrződött meg. Azok a hatalmas sírkövek, amelyek elszórtan a tájban mindmáig több száz darabszámban lelhetők föl, azt tanúsítják, hogy a szkíta hagyományú díszítőművészetet itt egykor valakik beleszötték a népi hagyományba, ábrázolás-világba.

A legrégebbi sírkövek állatalakok és lovasok sokaságával vannak benépesítve. A lovasok íjjal és dárdával harcolnak, vadásznak és állatokat terelnek. Egy pásztor nép hagyatéka ez, de a jelképek, az állatküzdelmi jelenetek gazdagsága pontosabban is utal arra a műveltségi közösségre, amely átítatta egész Euráziát. Ezeket a harcias, vándorló lovasnépeket Nyugat-Euráziában (Európában) szkítáknak, Kelet-Euráziában (Ázsiában) hunoknak nevezték a legősibb leírások. Itt skóciában ennek a harcos-vadász népnek a piktek elnevezése maradt fenn.

A piktek elnevezést talán a rómaiaktól kapták, akik a Krisztus születése idejét jelző ezredforduló előtt már megjelentek Britanniában és harcoltak az északon lakó, erőteljes, valószínűleg kifestett harcosokat fölvonultató törzsekkel. A rómaiak nem is tudták legyőzni őket. Az angolszász krónika maga is megemlékezik a piktek szkítai eredetéről. „Britannia szigetén öt nép volt honos: az angol, a velszi (walesi, amit britnek is neveznek), a skót, a pikt, és a latin. A piktek Szkítiából érkeztek néhány hosszú hajóval, és partra szálltak Írország északi területén.” Majd átköltöztek a mai Skócia északi vidékeire. Szent Columba idején, az 500-as években váltak fokozatosan keresztényé.

Kétségtelen az is, hogy azoknak a népeknek, amelyek a ma Brit-szigeteknek és Írországnak nevezett szigetcsoportot benépesítik, más népek is műveltségformálói voltak. A legősibbnek tekintett kelták mellett a különböző Viking hajós népek és katonanépek invázióiról értesülünk, szinte évszázadonként, a különböző krónikákból. Személyes olvasmányom a sokféle Viking betörésről a Dublini Nemzeti Múzeumból származik, ahol a Kr. utáni évezredben több norvég, dán és normann invázióról olvashatunk a kiállításokon. A Viking művészet is gazdagon tartalmaz állatküzdelmi jeleneteket, ahogyan ezt sorozatunk egy korábbi füzetében, a *Viking kifestőben* láthatjuk is. De találkoztunk sorozatunkban már pikt-szkíta kőfaragásokkal a *Kelta kifestőben* is. A piktek kőfaragóművészetében azonban, ahogyan azt láthatjuk majd, archaikusabb vonásokban áll előttünk a szkíta eredetű állatábrázoló művészet.

Azok a sírkövek, amelyekkel füzetünkben találkozunk, Észak-Skóciából származnak. A térképen nyomon követhetjük lelőhelyeiket. Több közülük szabadon áll kint ma is. Aberlemno, vagy Hilton of Cadboll sírköve talán a legismertebb példák ezekre a sírkőtáblákra, melyeknek mindkét oldalát megfaragták. Az egyik oldalon harci jelenetekkel találkozunk, a másikon egy hatalmas kereszt köré csoportosulnak az ősi jelképek.

Kedves fölállalt kötelességünk az is, hogy a vizsgált eurázsiai művészeti tartományban a matematikai jellegzetességeket fölírjuk. A Hilton of Cadboll sírkövén található mintázaton ezt is bemutatjuk. A nem egyszerű *pgg* típusú szimmetriacsoportnak az örvénysorokkal való rokonsága arra utal, hogy a helyben ötvöződő népek között nagy hajósok is voltak. Jó megfigyelők mindmáig a hajósok, és az sem véletlen, hogy a természettudományos ismeretrendszer két legnagyobb vívmánya, a fogalomfejlesztés és fogalomszintézis két csúcsa, Newton mechanikája és Maxwell elektrodinamikája az ősi népekből ötvözött Északnyugat-Euráziában jött létre. Newton angol volt, Maxweel pedig skót.

A füzet lapozgatása, festése során nemcsak a távoli szkíta világ e különleges ötvözetével találkozunk, hanem a művészetek azon képességével is, hogy meg tudtak őrizni tökéletességig fejlesztett tudásokat, részrendszereket, amelyek azután később, egészen más környezetben újra meg tudták termékenyíteni az emberek gondolatvilágát. Az ősi pikt-szkíta művészetek körében tett kalandozásokhoz jó szórakozást kívánok olvasóimnak.

2012, július 21.

Bérczi Szaniszló

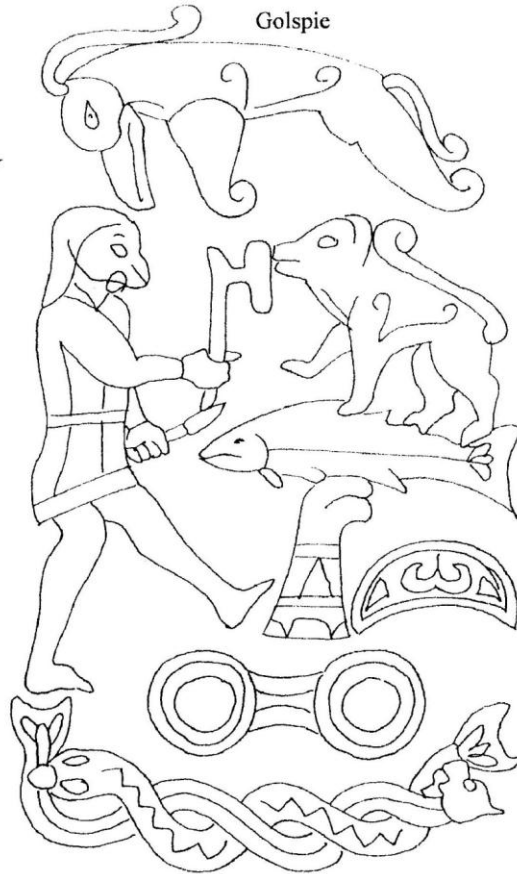
PIKT-SZKITA SKÓCIAI MŰVÉSZET

Bérczi Szaniszló, Budapest, 2012

Kirriemuir

Golspie

Meigle

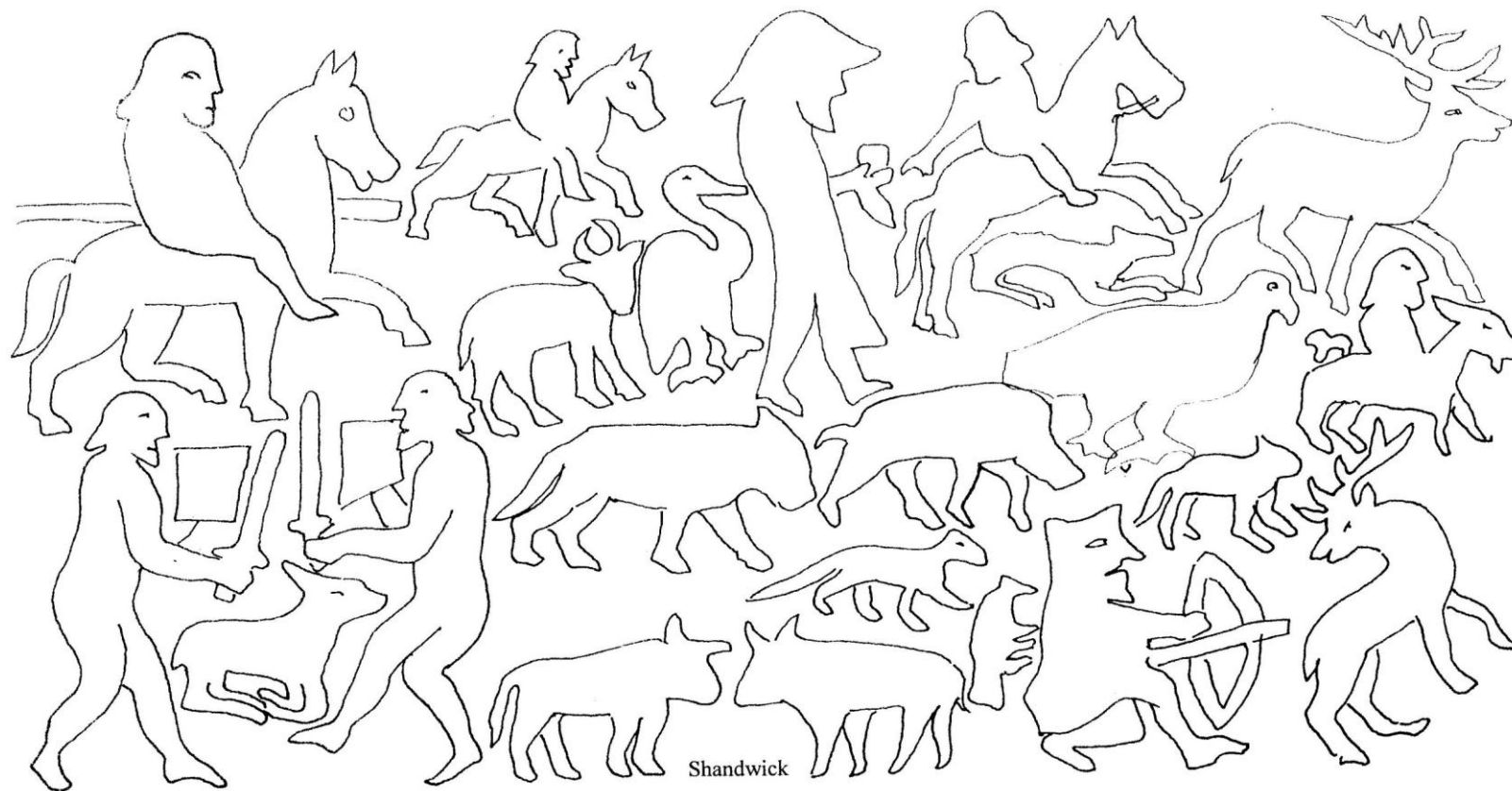

Az Eurázsiai művészetek sorozat 27. füzeté a pikt-szkíta skóciai sírkőfaragásokat mutatja be. Az angolszász krónika ezt írja a piktek eredetéről: „Britannia szigetén öt nép volt honos: az angol, a velszi (walesi, amit britnek is neveznek), a skót, a pikt, és a latin. A piktek Szkítiából érkeztek néhány hosszú hajóval, és partra szálltak Írország északi területén.” Majd átköltöztek a mai Skócia északi vidékeire. Szent Columba idején, az 500-as évektől kezdődően, fokozatosan vették föl a kereszténységet. A pikt-szkíta-skót sírkövek egy dologban a pénzérmékhez

hasonlítanak. A két lapjuk mellett gyakran a keskeny peremük is díszítve van. Mi azonban a két oldallapjukkal foglalkozunk e füzetben. E két oldal csaknem minden esetben két jellemző jelenetípust ábrázol. Az egyik egy hatalmas kereszt, melynek környezetét gazdagon körbeveszik a díszítések: állatküzdelmi jelenetek is, de ornamentikával fedett kőfaragások is váltakoznak a kereszt környezetében. A sírkőlap másik oldala harcos és vadászati jelenettel van kifaragva. Gyakorik mindkét oldalán a pikt jelképvilág ábrázolásai, melyek közül a tükör, és

egy szörnyalak a legjellegzetesebb. A kereszt oldalán tűnnek föl a díszítőművészeti matematika fölismérésére alkalmas ornamentikák is, melyek a síkszimmetriák és a kettősfrízek körébe tartoznak. A kelta díszítőművészeti matematikáról részletesen írtunk a 26. füzetünkben, melynek címe: Évezredek etnomatematikája az eurázsiai díszítőművészetben.

Az első füzetükör rajzos anyagát vadászati jelenetekből állítottuk össze. A bal oldalon három pikt-szkíta skóciai sírkőfaragás harcos vadász oldalával találkozunk: Kirriemuir,

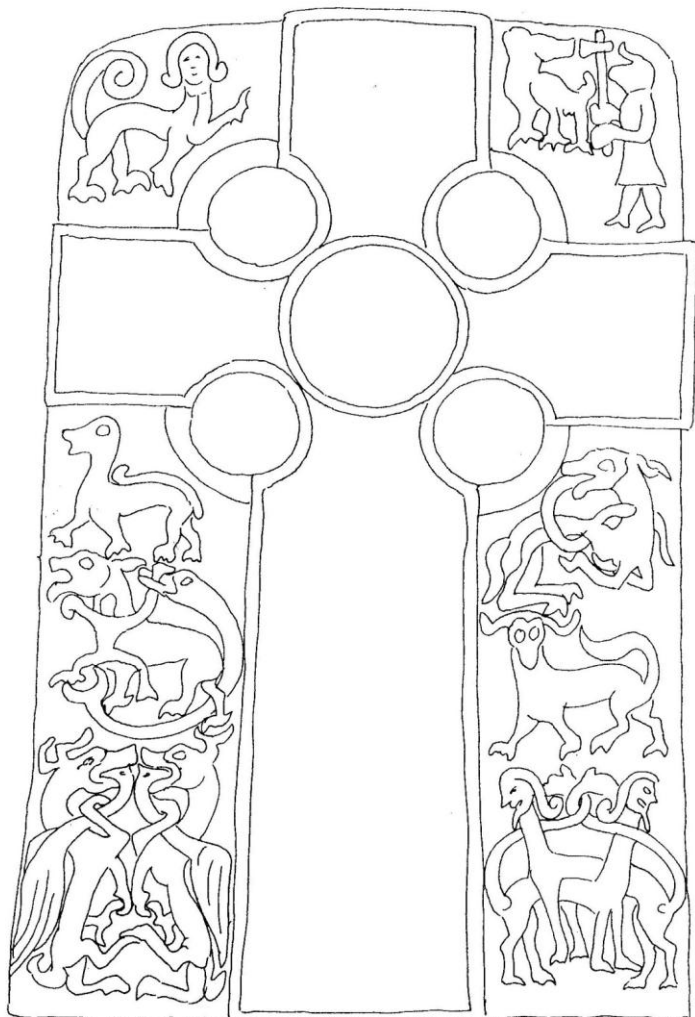

Golspie és Meigle helységekből. Egy negyedikről beillesztettünk egy kicsi kiegészítést, az íjász vadkanvadászt, melyet Szent Vigeansban láthatunk. Rögtön feltűnik a magyar szemlélő számára, hogy a bal szélén mintha Hunor és Magyar nevezetes csodaszarvas üzését látnánk. Egy okkal több, hogy fölismerjük a pikt sírköveken fennmaradt ábrázoló-művészet kapcsolódását a szkíta művészethez. Mert az ábrázolt íjászok, lovasok, fegyverzet, állatvilág mind erősen rokon a szkítiai művészetekben találhatókkal. A tükör jobb oldalán Shandwick

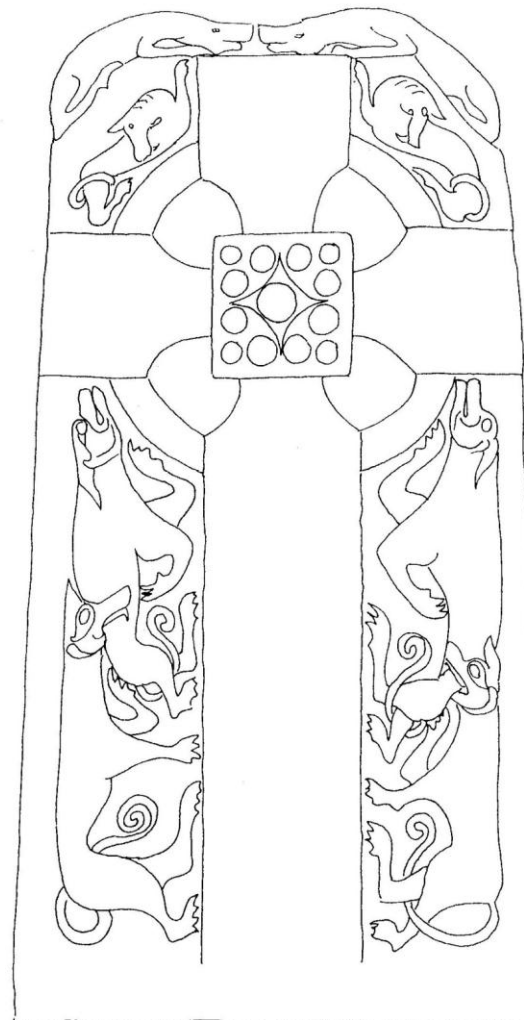
harcos-vadász faragásainak állatokban bővelkedő jelenetsorát láthatjuk.

Ha a piktek országát gondolatban három részre osztjuk, akkor a mai Közép-Skócia alkotja a Piktföld déli részét. Talán a leglátványosabban ezt az Edinburgh-Glasgow-Lochgair vonaltól északra eső területekkel lehet, amelyek fölnyúlnak egészen az Inverness egykori fővárossal (Macbeth, Malcolm kora) kijelölhető északi keleti tengeröblig tart. Ezen a területen a leghíresebb skóciai tartomány Angus grófság (megye). Itt

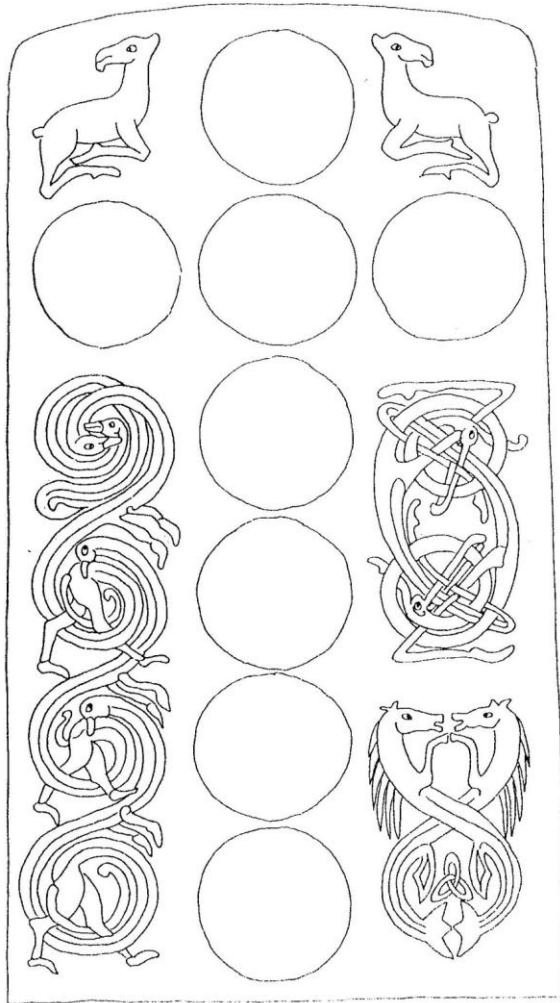
található Meigle és itt Arbroath városa, ahol a szent Vigeans templom környékéről összegyűjtött sírkövek nagyon híresek. Angus grófságban található Aberlemno híres néhány sírköve is, Forfar és Brechin települések között, az út mentén. Piktföld második övezete az Inverness-től fölfelé nyúló félsziget, a nagy Brit sziget felső vége. Ennek a délkeleti partvonalánál találunk három híres sírkövet: ezek a Nigg, a Shandwick és a Hilton sírkövek. A harmadik övezet, az Orkney-szigetek és a Shetland-szigetek is gazdagok pikt-szkíta-skót sírkőfaragásokban.

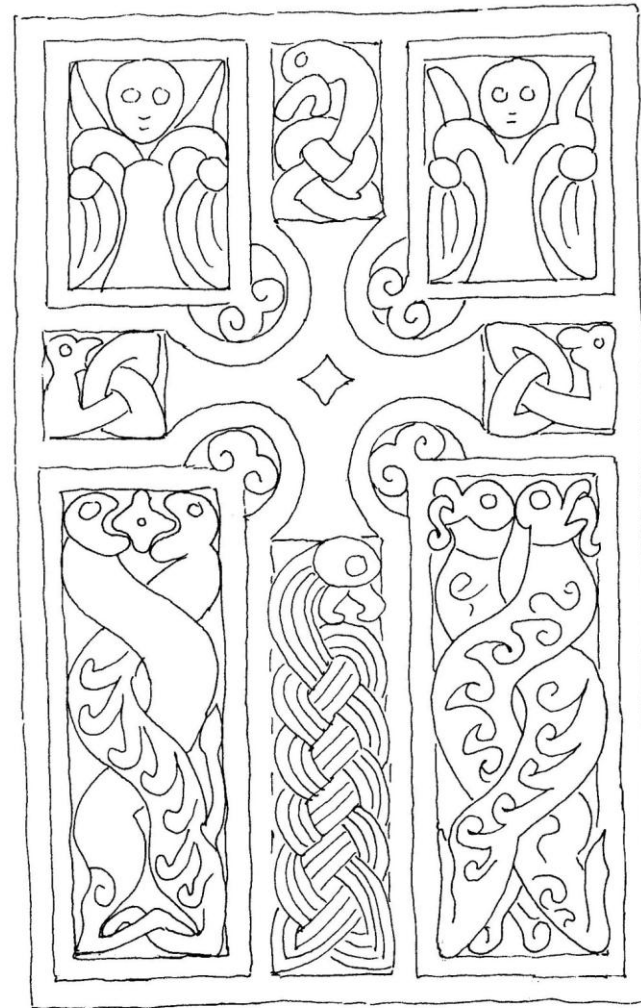
Rossie templom

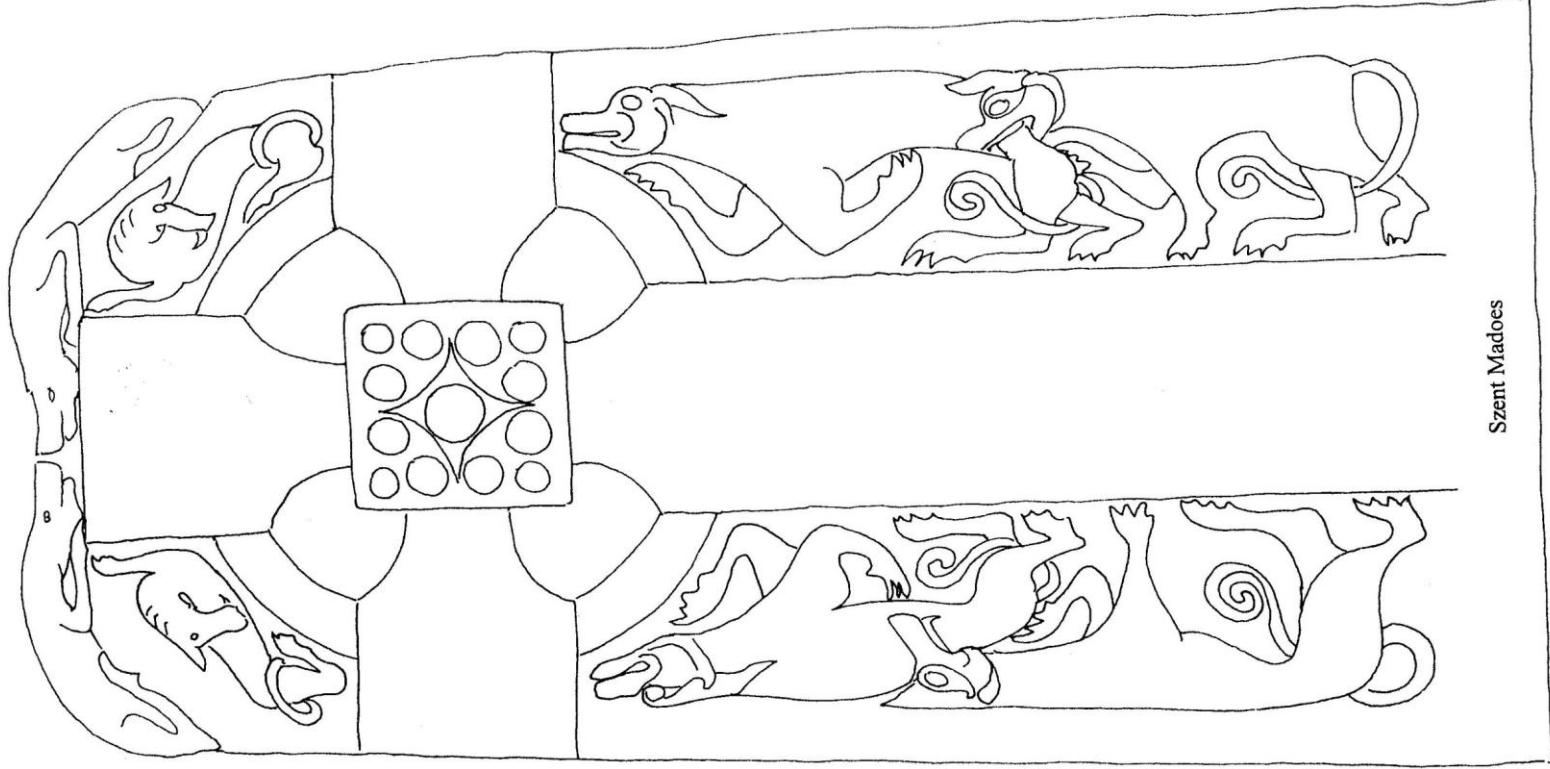
Szent Madoes

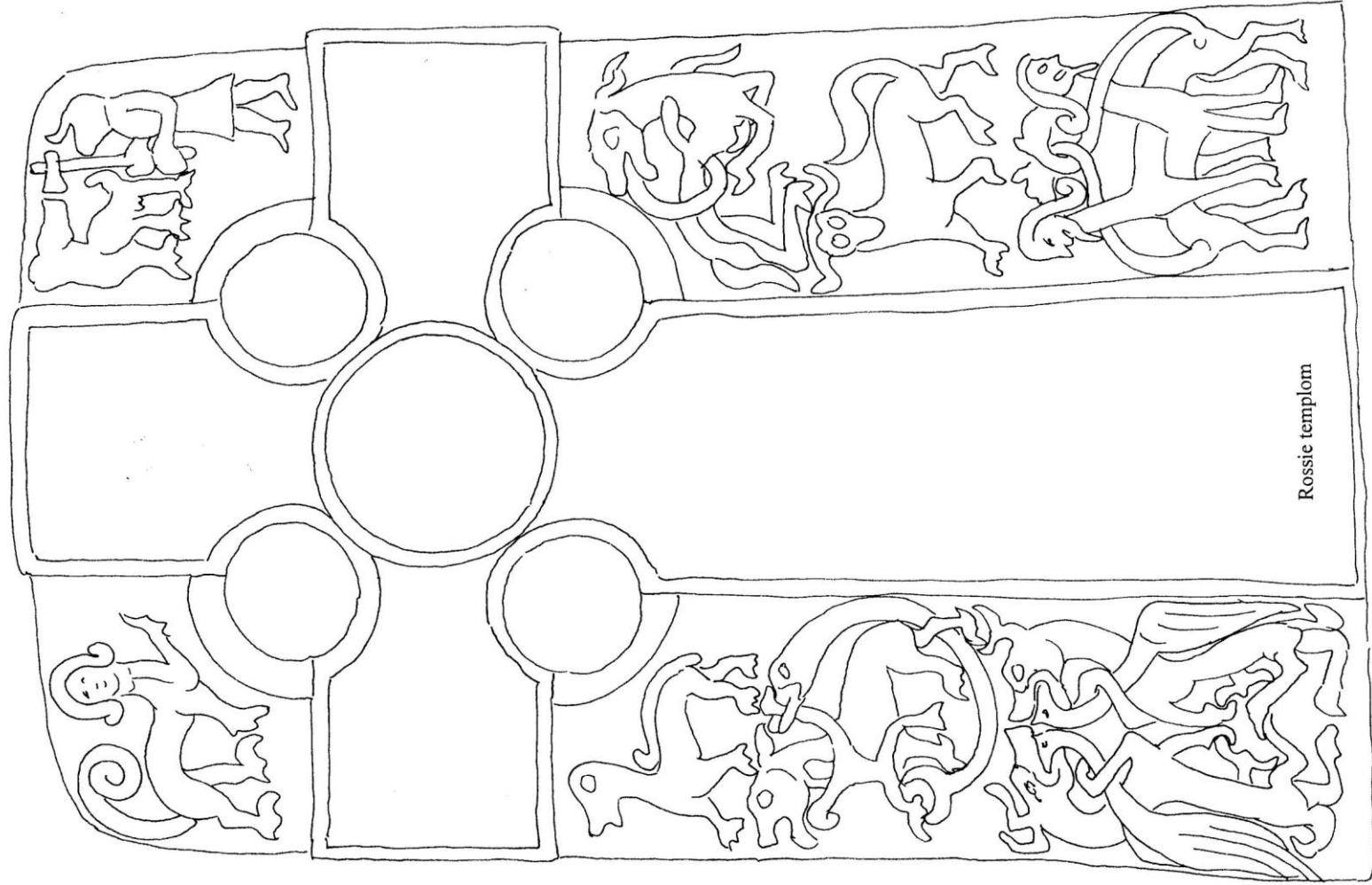
Aberlemno

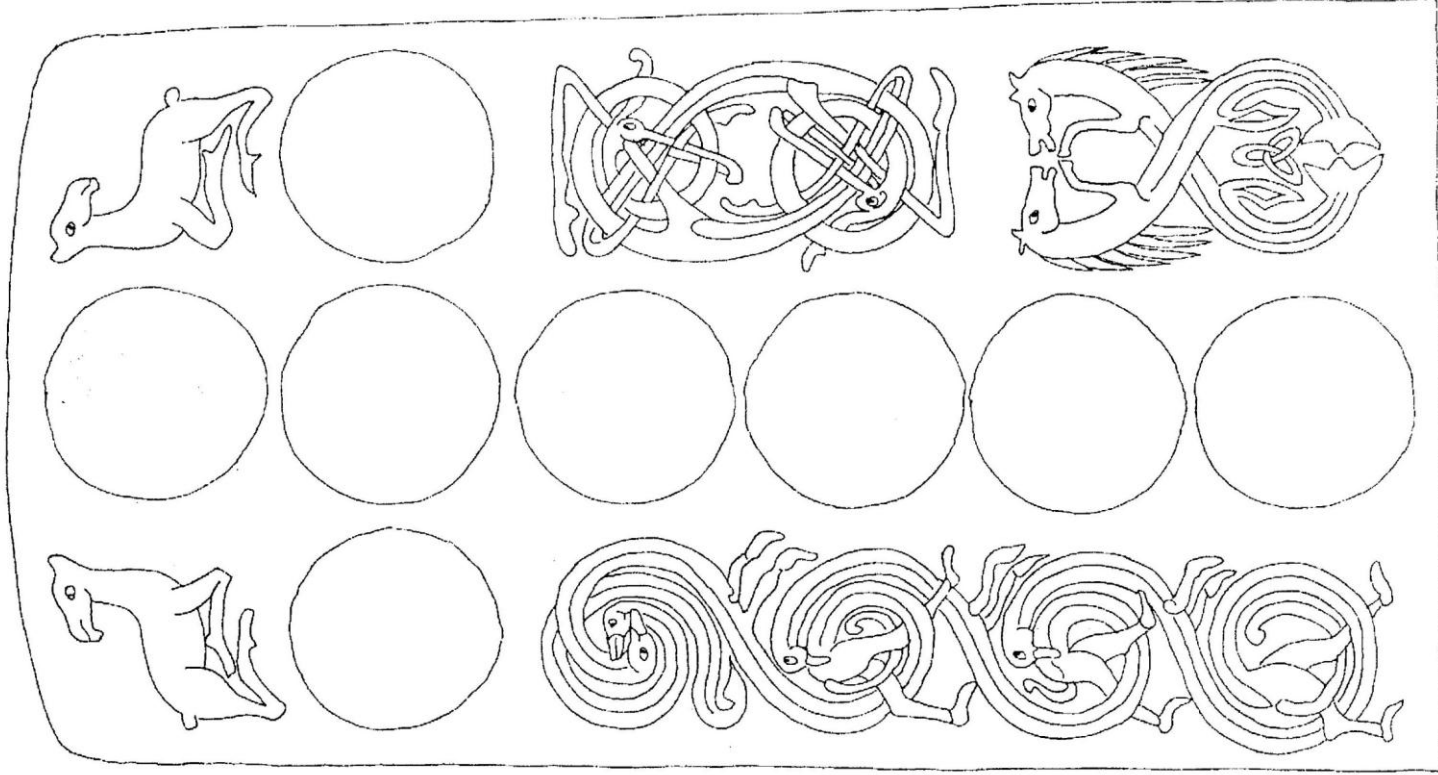
Benzie templom

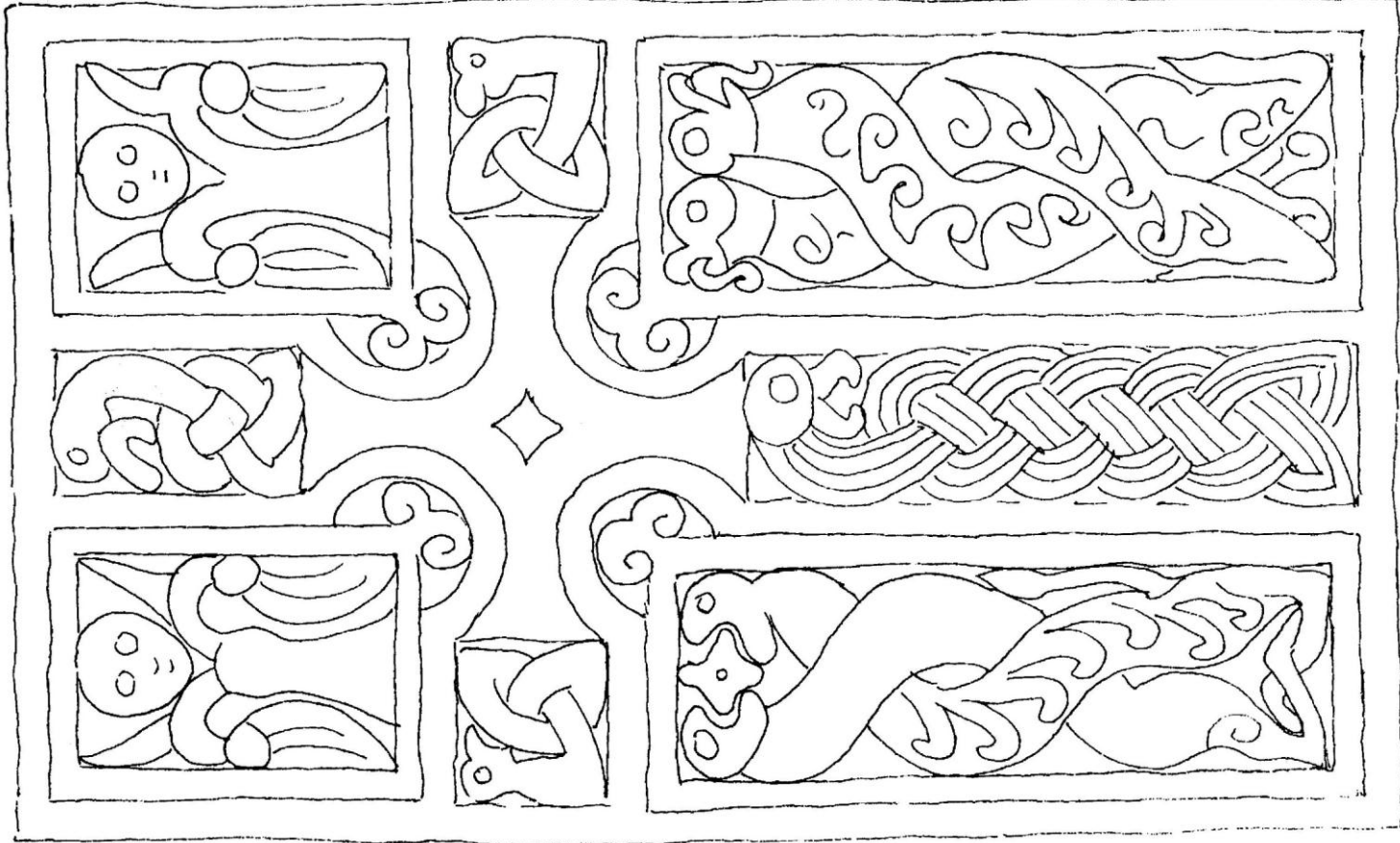
Szent Madoes

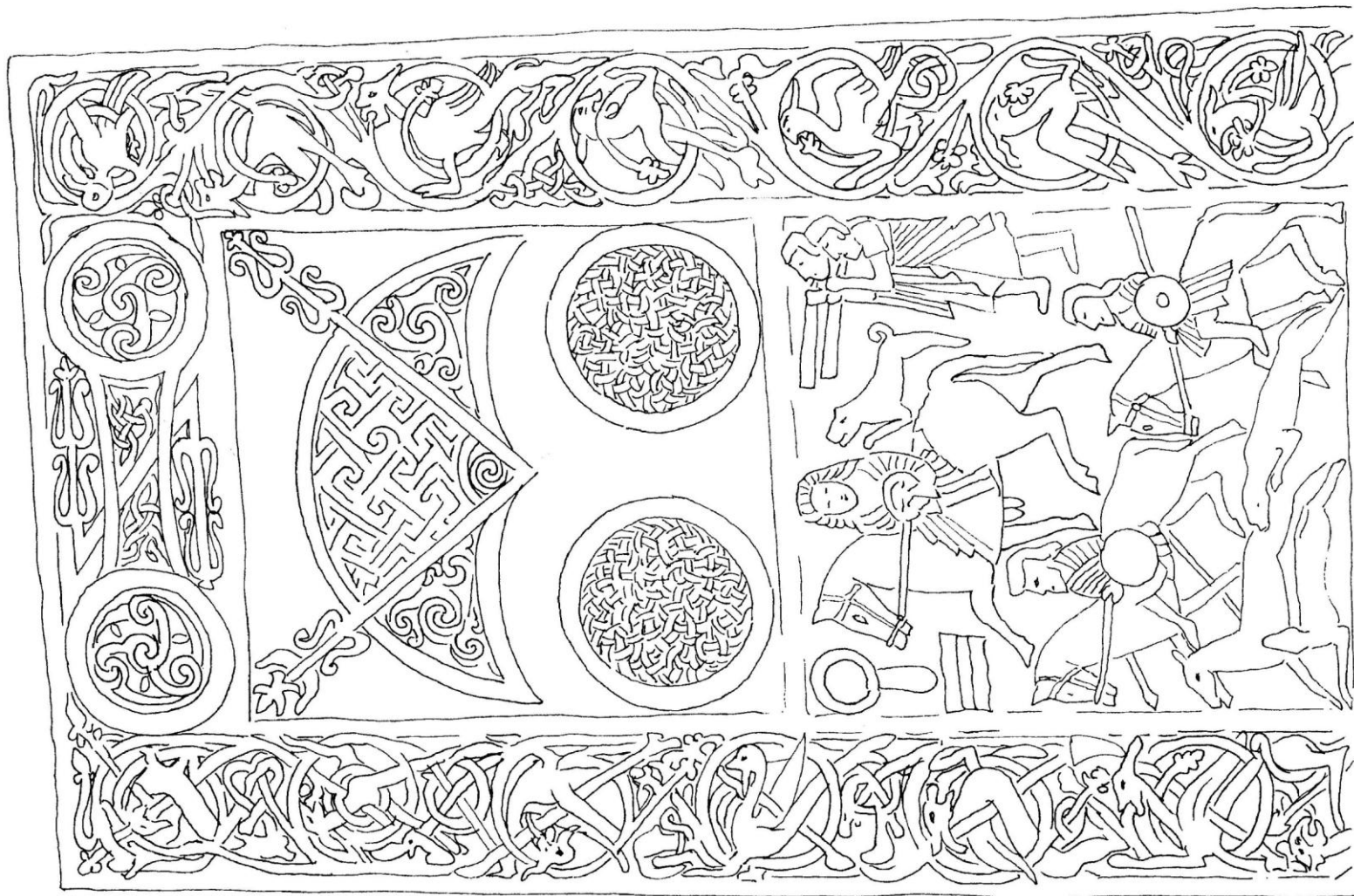
Rossie templom

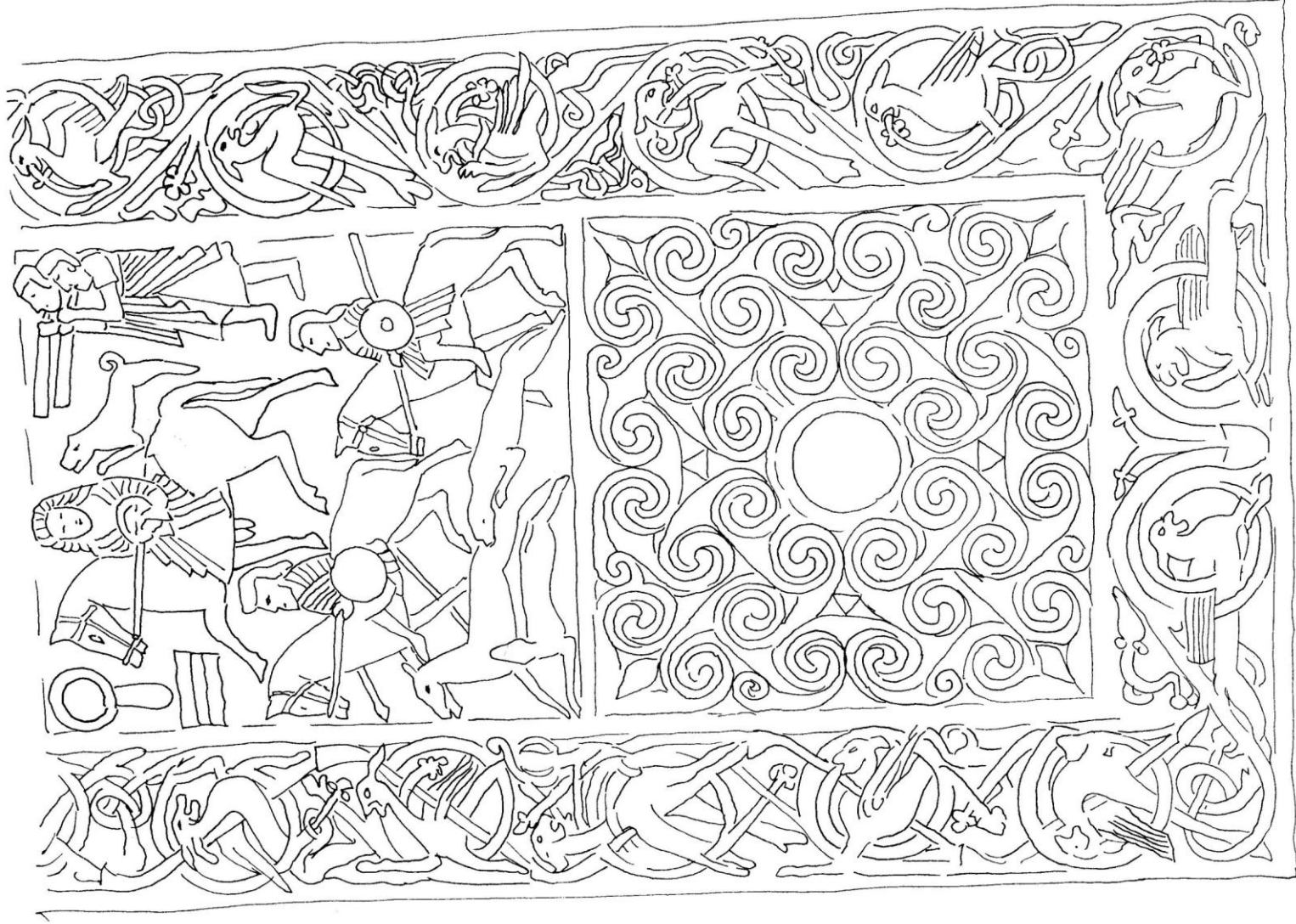

Aberlemno keresztés fele

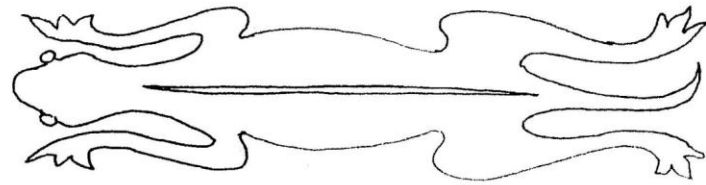
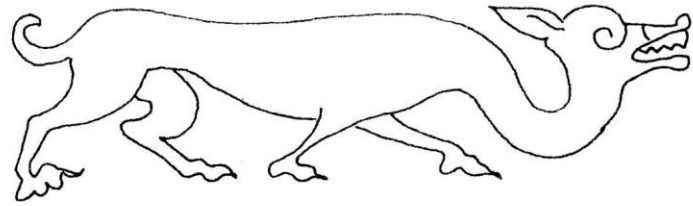
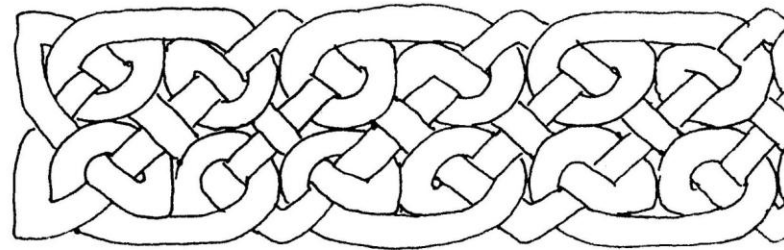
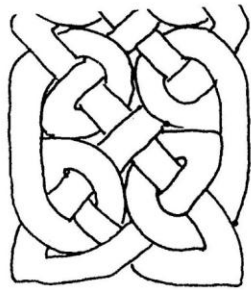
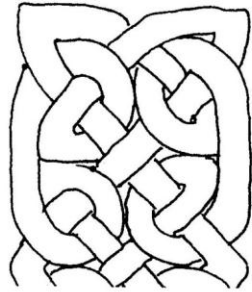
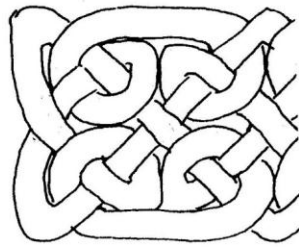

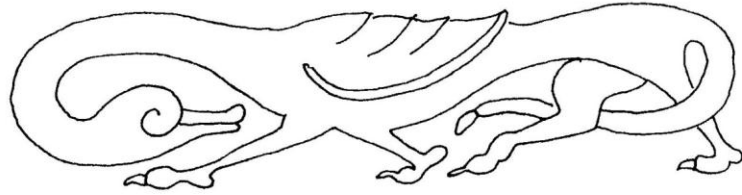
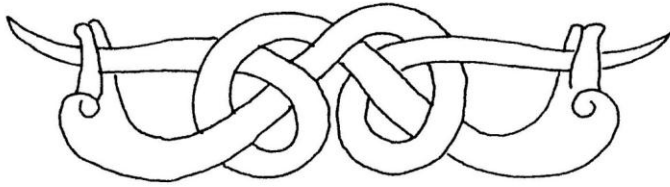
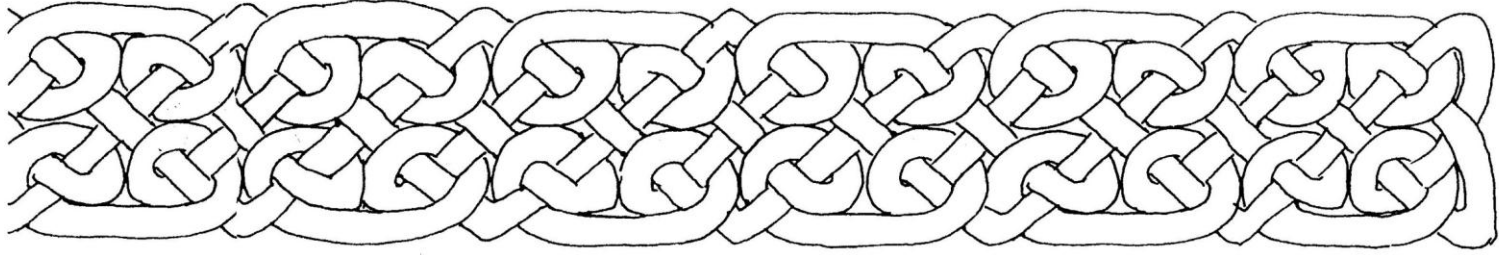
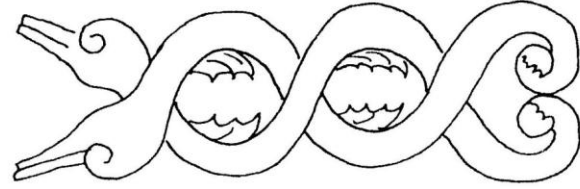
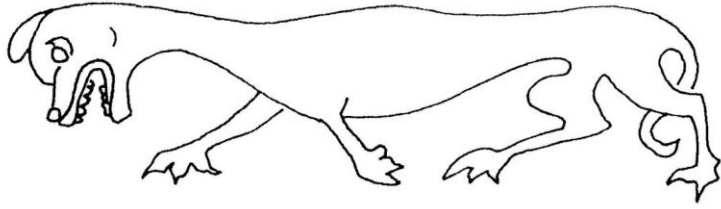
Bennie templom

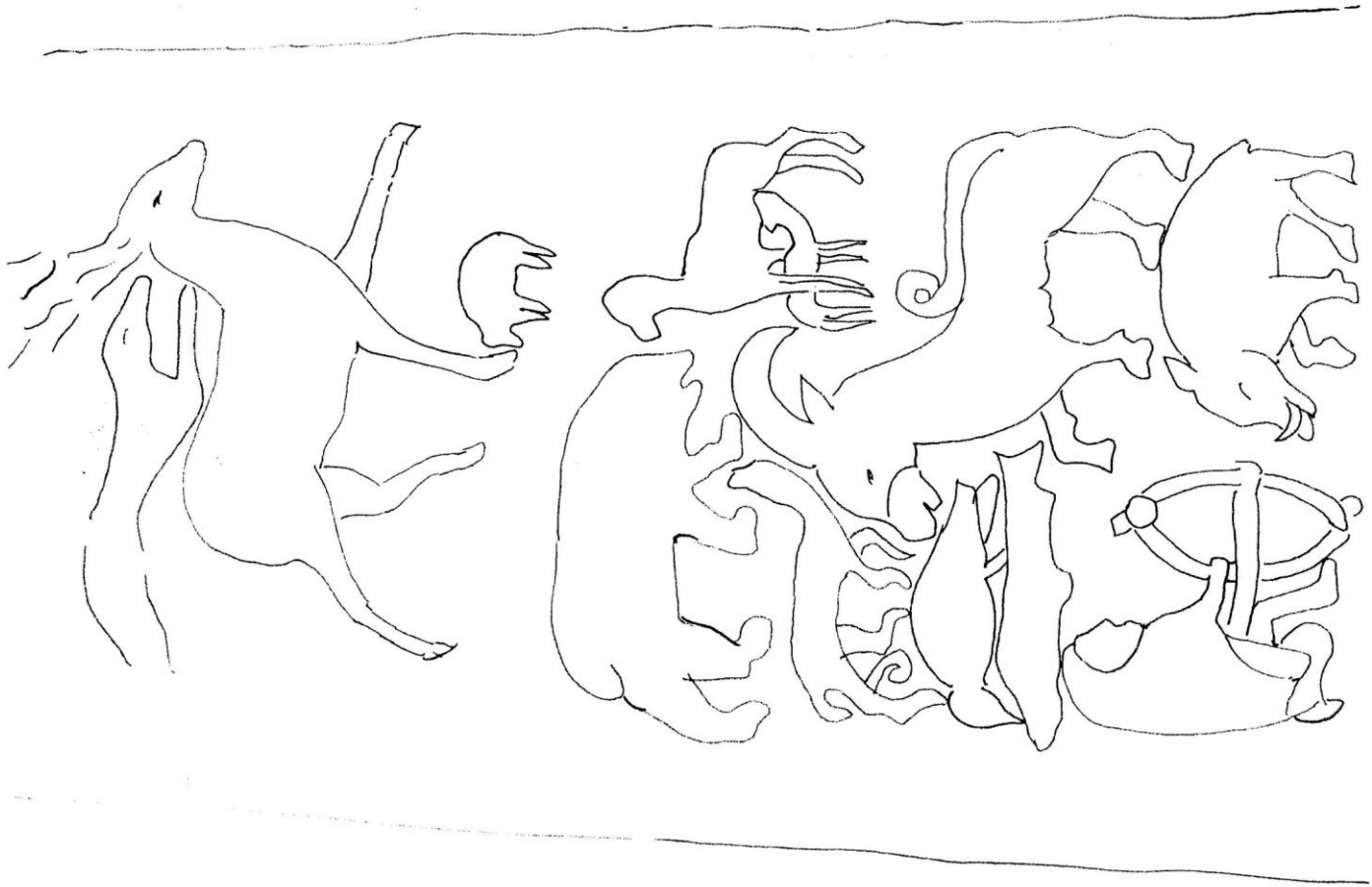

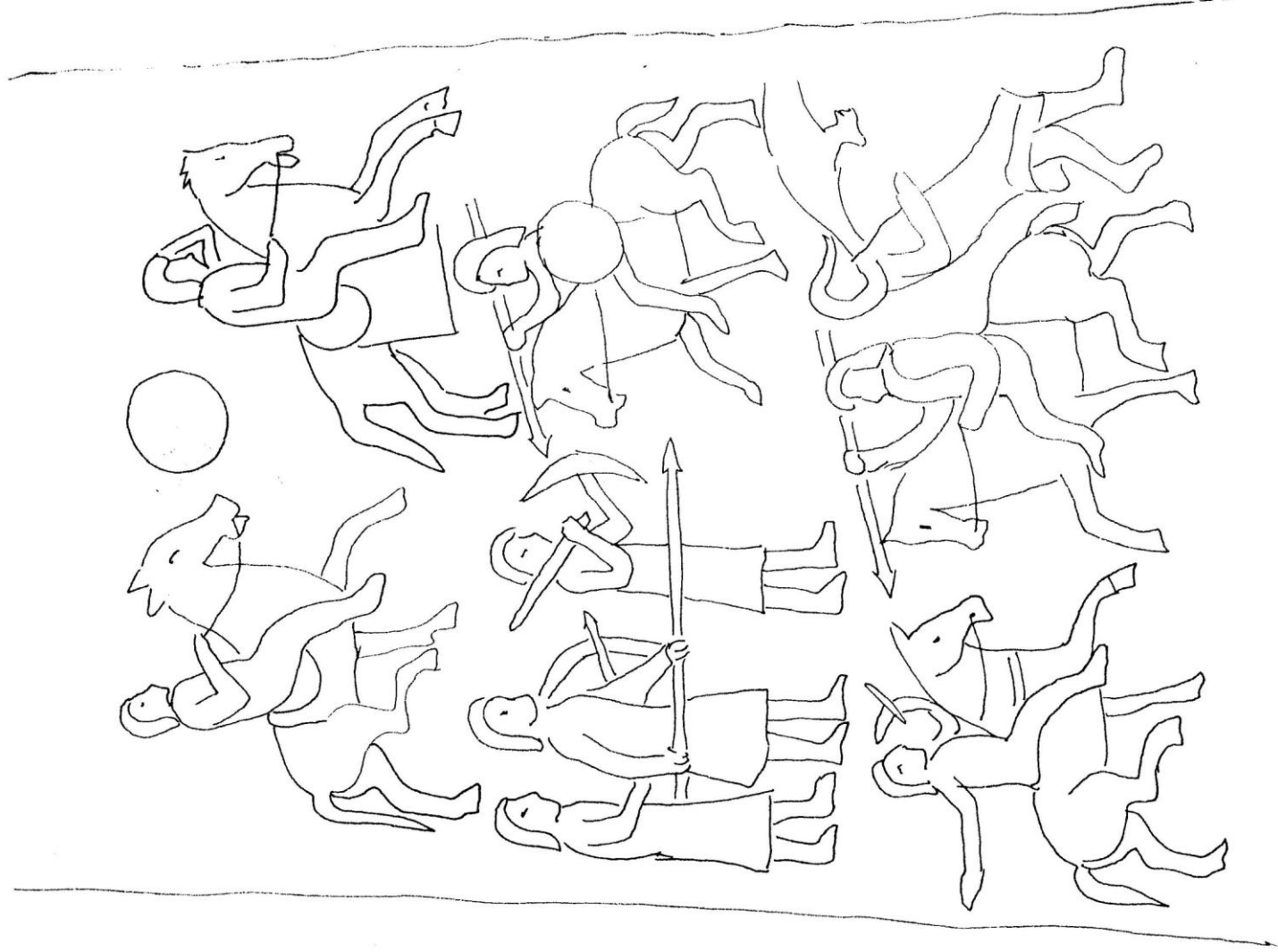
Hilton of Cadboll harcos fele

Szent Vigean

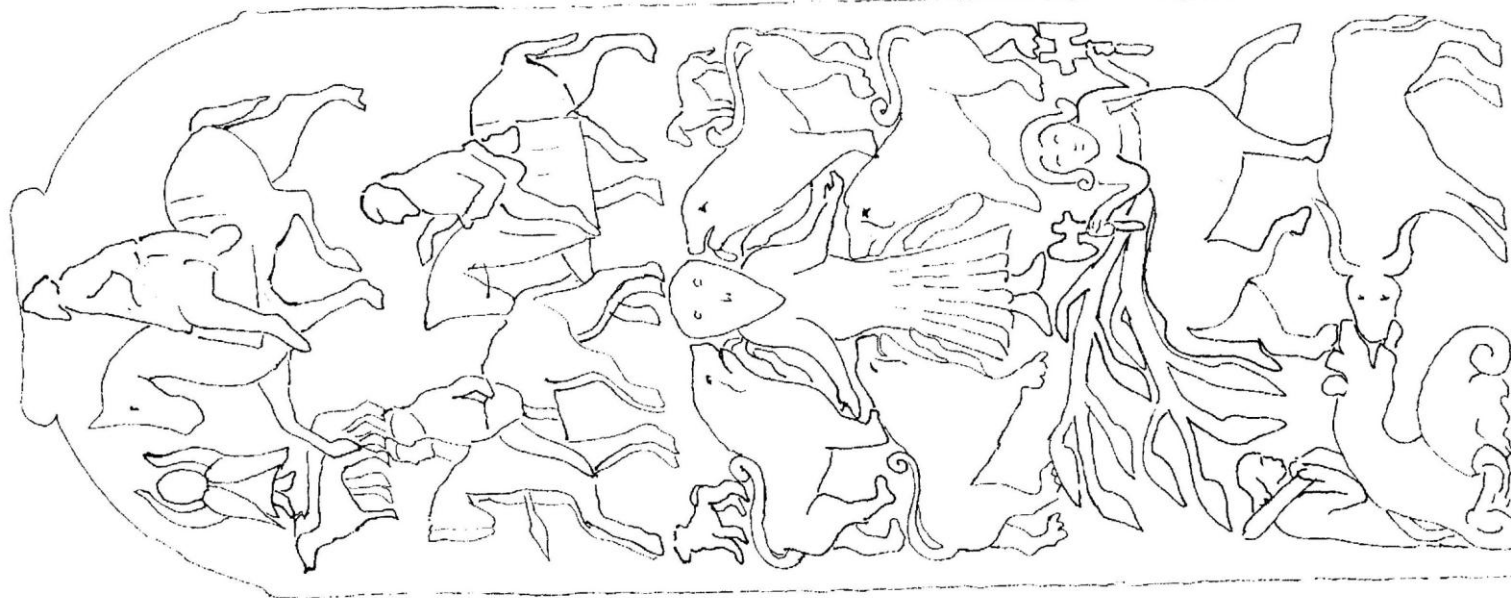

Szent Vigens és Aberlemno harcos fele

Amikor füzetünkben bemutatjuk Skócia művészetének egy darabját, érdemes megemlékeznünk egy évezredet átfogó magyarországi kapcsolatról is a két nemzet között: Skóciai Szent Margitról. Ő volt az Árpád házi királyok családjából származó első szent királylány, aki távolra szakadt a szülőföldjétől.

Margit 1047-ben, Réka várában született. Édesanyja, Ágota, Szent István király leánya, édesapja Edmund, angliai trónörökös. A családban hárman voltak testvérek és az Angliából Magyarországra menekült Edmund jól érezte magát Magyarországon. Edmund nagybátyja, Eduárd, 1041-ben foglalta el Anglia trónját. Eduárd egész ifjúságát Normandiában

töltötte, és amikor Anglia királya lett, normannokkal vette körül magát, a püspöki és apáti székekbe normann klerikusokat hozott. Mivel házassága gyermektelen volt, a trónt – bár jogosulatlanul, de – elígérte nagybátyjának, Normandiai Vilmosnak. A „Bölcsök Tanácsa” azonban másként döntött: Edmundot hívta meg az angol trónra. Küldöttség indult ezért

Woodwrae keresztes és Meigle harcos fele Dániellel

ért, Magyarországra, és 1057-ben Edmund meg is érkezett Angliába a feleségével, Ágotával, és gyermekeivel: Margittal, Krisztinával és Edgárral együtt. Margit ekkor tiz éves volt. Édesapját királlyá koronázták, de néhány év múlva meghalt. Az új király, bátor Harald uralkodása nem tartott egy évig sem, mivel 1066-ban a nevezetes Hastingsi csatában elesett. A

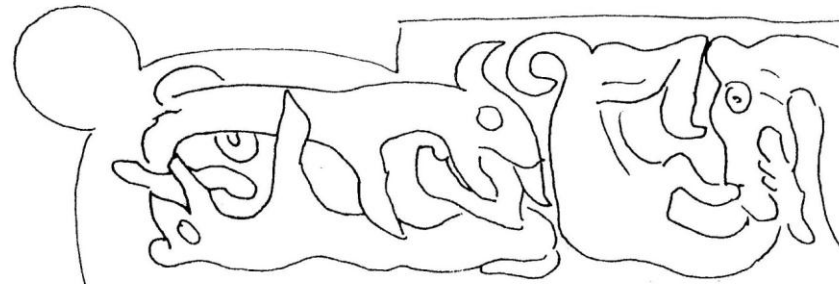
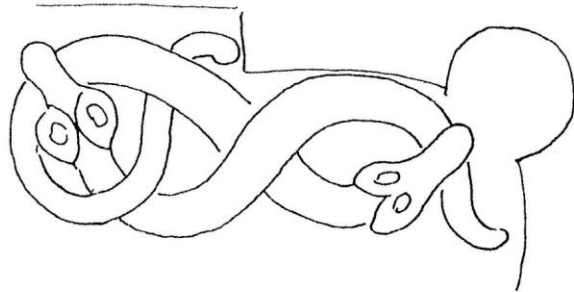
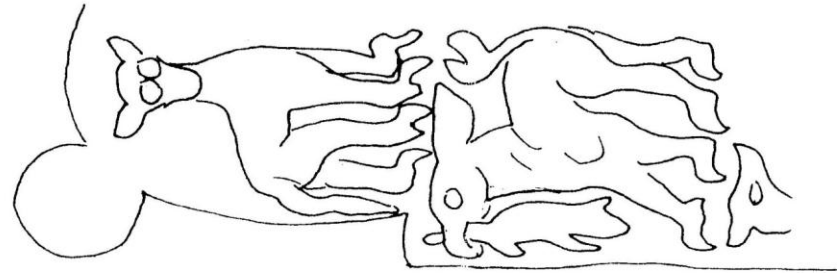
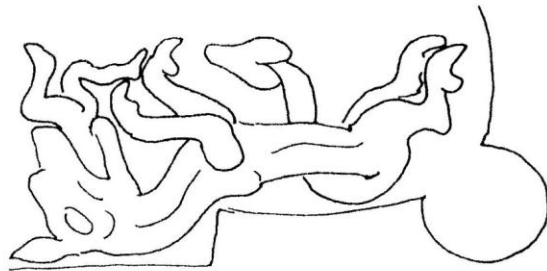
Bölcsök Tanácsa akkor Edmund és Ágota fiát, Margit testvérét, Edgárt választotta királlyá, de a gyermekkirály Edgárnak nem voltak esélyei Hódító Vilmostal szemben. Edgár ezért anyjával és nővérével, Margittal együtt Skóciába menekült. Angliát ősi ellenségeskedés távolította el Skóciától, ahol akkor III. Malcolm uralkodott, a „Véreskezű”.

Malcolmot ismerjük Shakespeare Macbethjéből, illetve az abból készült, hasonló című, csodálatos Verdi operából. Macbeth Malcolm király apját, Duncan királyt ölette meg, s foglalta el trónját. Macbeth halála után Malcolm került a trónra III. Malcolm néven és egyetlen bosszút állt Macbeth hívein. Malcolm megszerezte magának a menekült angol király

lányának, Margitnak a kezét, aki családja biztatására és védelmében mondott igent a házasságra. Margit tehát Skócia királynéja lett. Életrajzában ezt írják a krónikások: „Malcolm felesége nemes volt bölcsességben és jámborságban: ennek hatására a király elhagyta vad szokásait és az egész királyi környezet megváltozott Margit körül. Margit összehívta a skót

egyház zsinatát, hogy a római egyház szokásaitól eltérő szokásoktól megszabadítsa a skótokat.” Nemcsak a királyi krónikák, hanem más források is följegyezték, hogy a skót nép hálás szeretettel tisztelte Margit királynőt. Margit Skóciában, mint tette azt királyi nagyapja Magyarországon, templomokat és kolostorokat építtetett, és minden nyomorúságos szenvedőn

segített. Margitnak és Malcolmnak a házasságából 8 gyermek született: hat fiú és két leány. Közülük 3 fiú Skócia királya is lett. (A Macbeth drámából és operából is emlékszünk arra a jelenetre, amikor a javasasszonyok, Macbeth kérésére, fölidézik a leendő skóciai uralkodók sorát, de közöttük Macbeth utód nincsen. Már csak az a jóslat vigasztalja meg Macbethet, hogy

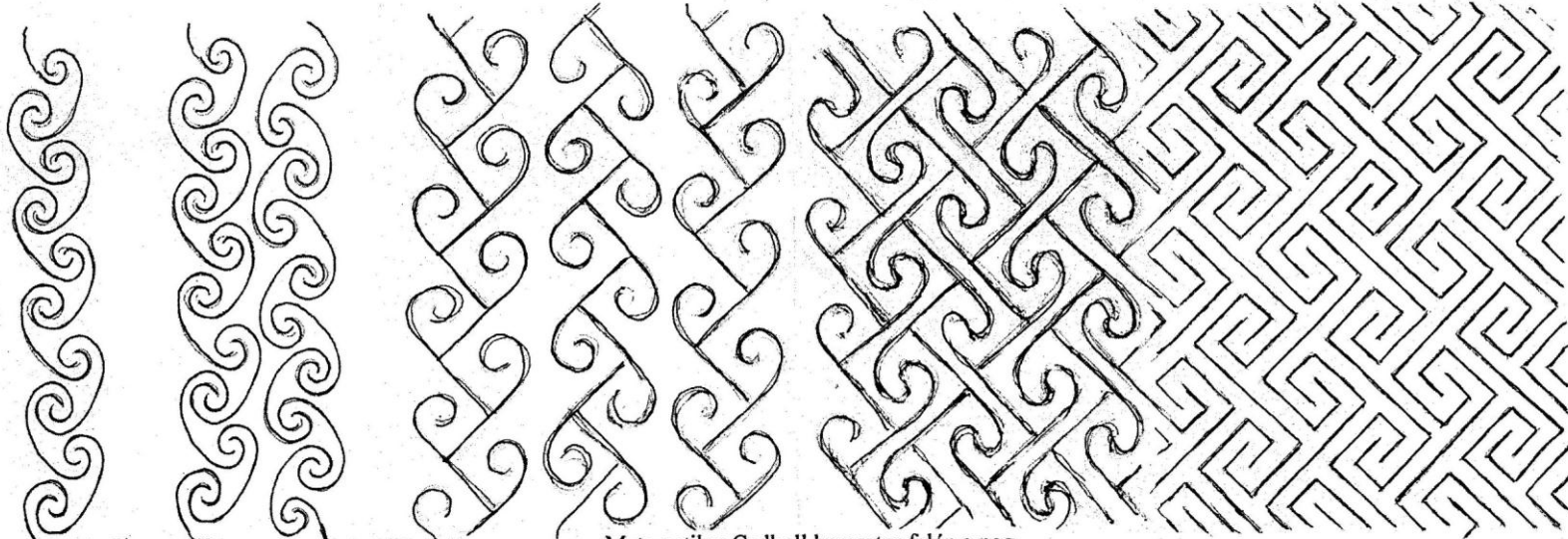
„nem hal meg addig, amíg meg nem indul a bírmami erdő”. De az utolsó csatában Malcolm harcosai egy-egy fenyőágot fogva, magukat álcázva törnek előre, s a meginduló „bírmami erdőben” Macbeth elnyeri méltó büntetését.)

Margit és Malcolm egyik leányát, Matildot Hódító Vilmos, az angol király, (a Hastingsi győző), legkisebb fia számára kérte el

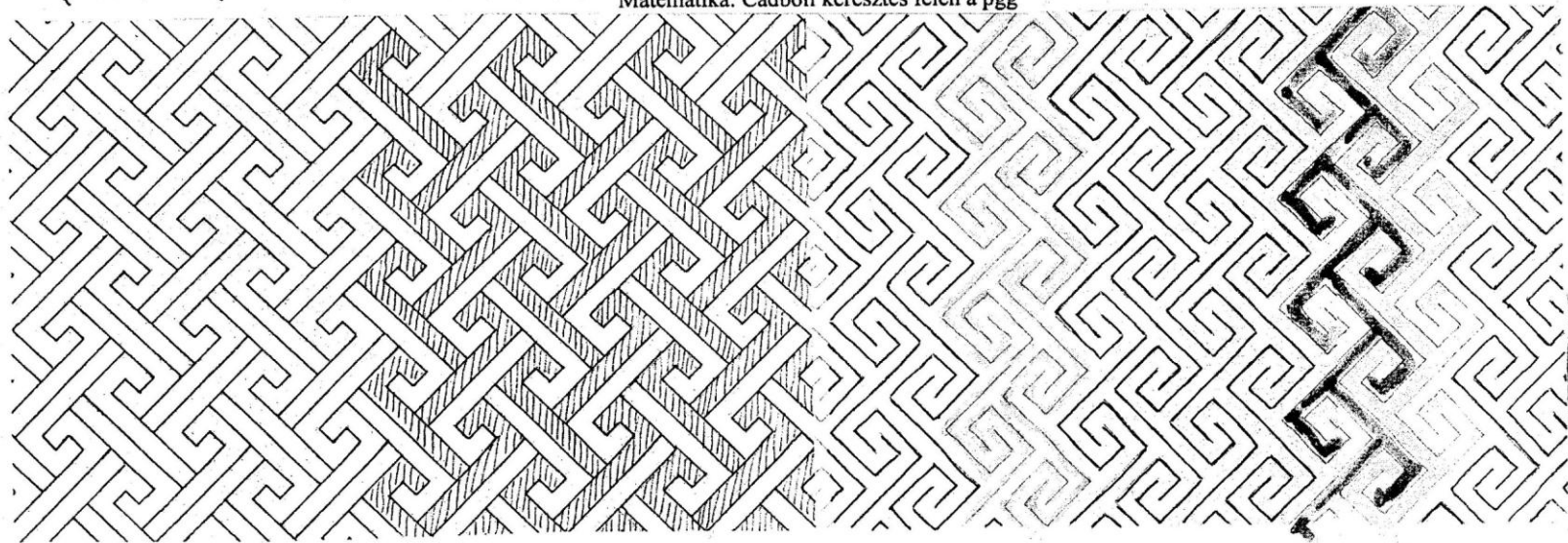
feleségül. Vilmost ez a legkisebb fia, I. Henrik követte az angol trónon, így Margit minden angol királynő anyja is. Margit skót királyné 1093. november 16-án halt meg, röviddel az után, hogy Malcolm és fia elestek egy csatában. A nép körében már régóta szentként tisztelték, de ünnepélyes szentté avatására csak 1261-ben került sor. Margit és Malcolm földi maradványai Madrid

mellett, az Escorial templomában nyugszanak, mert a reformáció idején Spanyolországba menekítették azokat.

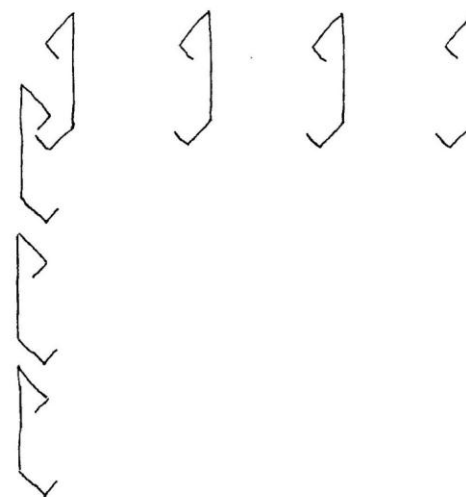
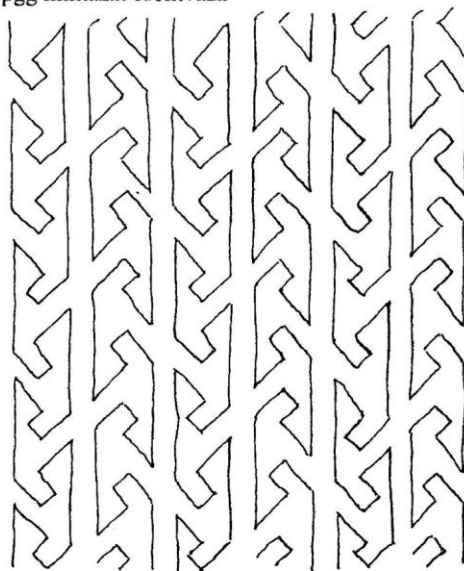
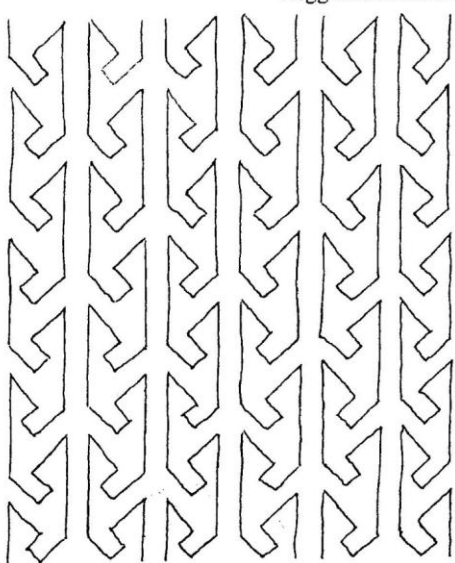
Skóciai Szent Margit legkiválóbb fia I Dávid néven lett Skócia királya, és 1124-1153 között, csaknem 30 éven át uralkodott. Újjászervezte a skót egyházat, kolostorokat alapított és, édesanyjához hasonlóan, a skót nép öt is szentként tiszteli.

Matematika: Cadboll keresztés felén a pgg

Nigg töredékén a cm és a pgg mintázat csontváza

A pikt-szkíta skóciai sírköveken gazdag díszítőművészeti matematikát találunk. A füzettükör bal oldali lapján a Hilton of Cadboll sírkőnek a kereszt oldali lapján, alul és közepén elhelyezkedő pgg típusú síkszimmetria csoport szerkezetét elemezzük. Korábban már bemutattuk a Kelta kifeszítőben (1996), és az Évezredek etnomatematikájában (2011) hogy a szigetlakó népek díszítőművészetében fontos szerepet játszott a vízi élet, a halászat, ami a fonások, a csomók ábrázolásában is megmutatkozik. Elképzelhetjük azt is, hogy a partvidékeken lakó régi népek gyakran megfigyelték a víz áramlását, örvénylését. Első ábránk ezért a víz áramlási képét mutatja be akadály mögött. Az örvénysorban, amely keskeny akadály (például egy hajó) mögött jön létre, váltakozva jobbra, balra, jobbra, balra... szakadoznak le a keletkező örvények az örvényút mentén. Ez a nevezetes Kármán-féle örvényút. Kármán Tódorról neveztek el, aki Budapesten végezte el a műegyetemet és gépészmérnöki diplomájával a Göttingeni Egyetemre ment doktorálni, Prandtl, D. Hilbert és F. Klein irányításával. 1911-ben fedezte föl a róla elnevezett örvénysort keskeny akadály mögött, a szélesatornában végzett kísérletei során. Később egy ideig a Selmechányai Bányászati Akadémián is tanított, majd Aachenbe ment. Nem követjük végig pályáját,

de azt érdemes tudnunk róla, hogy Amerikában ő alapította meg a Jet Propulsion Laboratory-t, amely a NASA egyik vezető űrkutatási intézete ma is. Visszatérve Skóciába a Kármán-féle örvényút mintázatát fejlesszük tovább a díszítőművészeti minták irányába. A balra-jobbra váltakozva leszakadó örvények képe egy g csúsztatva tükrözéssel jellemezhető fríz mintázatát adják. Ha megkettőzzük, de félfordulattal helyezzük az eredeti örvénysor mellé a párját, (mintha például egy szemben jövő és mellettünk elhaladó hajó örvénysorát figyelniénk meg), akkor vagy a $2-g$ kettőzött fríz képét láthatjuk. Esetleg eltolódva a $g-g$ mintasor is előfordulhat.

A kettős Kármán-örvénysor mintázatát kissé átalakítva egy indasorozat képét látjuk a harmadik ábrán, de itt már három frízor halad egymás mellett. Ezzel gyakorlatilag egy síkmintázat egy kicsi tartományát kaptuk meg. A szomszédos forgóknál összekapcsolva az indasorozat eljutunk ahhoz a pgg szerkezetű síkmintázathoz, amelynek szögletes változata van ráfaragva a Hilton of Cadboll sírkő kereszt lapjának aljára. Ennek szerkezetét különböző rész-alakzatoknak, például az egy irányba haladó élékek, vagy a belső tartományok egy-egy sávjának a megfestésével magunk is kiemelhetjük. Ehhez nyújt segítséget az alsó sor két ábrája. Az alsó sor bal oldali

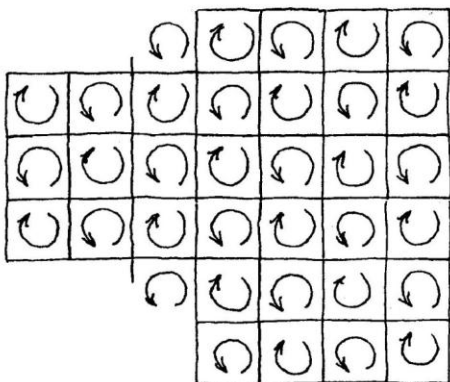
mintázatát már ismerhetjük a Kisázsiai művészetek című füzetből. Ilyen mintázatot már a paleolitikumból leírt Kalicz Nándor (Agyag istenek, 1980).

A hiltoni sírkövön megtalálható egy másik szimmetriacsoport mintázatos ábrázolása is. Ez a cm szerkezet.

Amíg a pgg szerkezetben egymásra merőleges mindkét irányban g szerkezetű frízből szövődik a minta, addig a cm típusban csak az egyik irányban fut g szerkezetű fríz, a másik irányban azt egy m tükrözés-párral előállított fríz minta hozza létre.

Érdekes, hogy a Tarbat félszigeten van egy másik nevezetes pikt-szkíta sírkő is, amin szintén ez a két díszítőminta található meg, vagyis a cm és a pgg szerkezetű. Ez a sírkő Nigg nevezetes sírköve. Első ránézésre igen összetett a mintázat. Ha azonban fölismerjük az ismétlődő elemet, rövidesen megfejtethetjük a sírkő jobb ill. bal oldalán található mintázat szimmetriacsoportját. Ebben segít a jobb oldali ábrásor. A bal felső mintázat a cm , a középső a pgg szerkezet mintáját adja kissé egyszerűsített vonalakkal (a sírkövön kettős vonalak szerepelnek). Tovább nyomozva a sírkövek körében a Rossie templom kereszt oldali hálózatos mintázatai között is fölfedezünk egy cm szerkezetet.

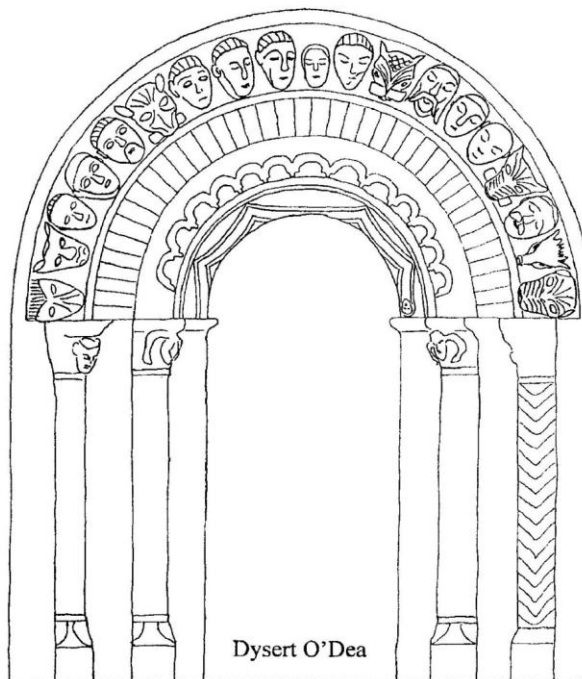
Rossie templom

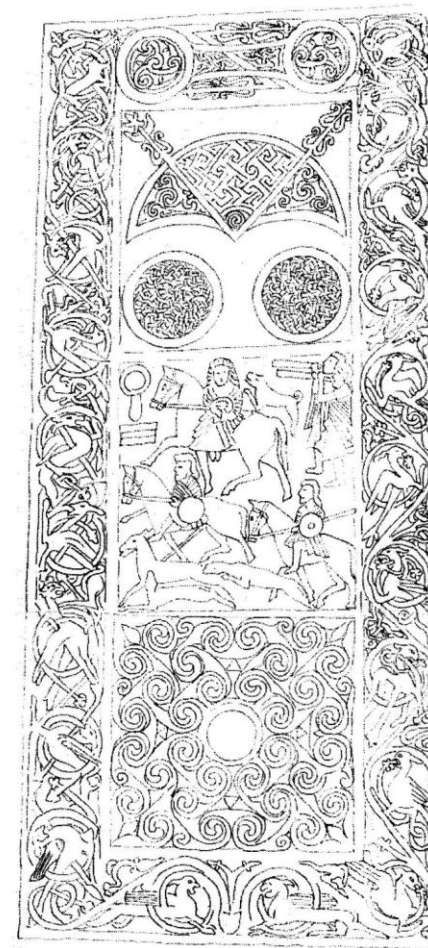
A Rossie sírkő mintázatában szintén derékszögben elhelyezkedő, de valójában forgást kijelölő ismétlődő elemek szerepelnek. Ennek rajzolatát vizsgálva azt láthatjuk, hogy a keresztben vízszintes irányba haladó sávokban a forgásirányok *g* szerkezet szerint állnak egymás mellett. A keresztben függőleges irányban a szervező művelet az *m* tükrözéspár. Ezért ez a mintázat *cm* szerveződsű. A mintázat az örvény-négyzetek indítását tekintve már nem szabályos. De a műveleti rend az említettek alapján jól fölismerhető rajta.

Az Eurázsiai művészetek sorozatban több füzünk elemzett olyan friz- és síkszimmetria mintázatokat, amelyek egy-egy műveltségi közösségre jellemzők voltak. Az előző oldaltükrön láttuk, hogy a pikt-szkíta skóciai sírkőfaragásokon a *cm* és a *pgg* típusok gyakran fordulnak elő, többször párban is. Van azonban egy másik ősi természettudományi ismeretkincs is, amely fölfedezhető a disztóművészetben. Ezt az ismeretkincset ma az etnoasztronómia témakörbe sorolják.

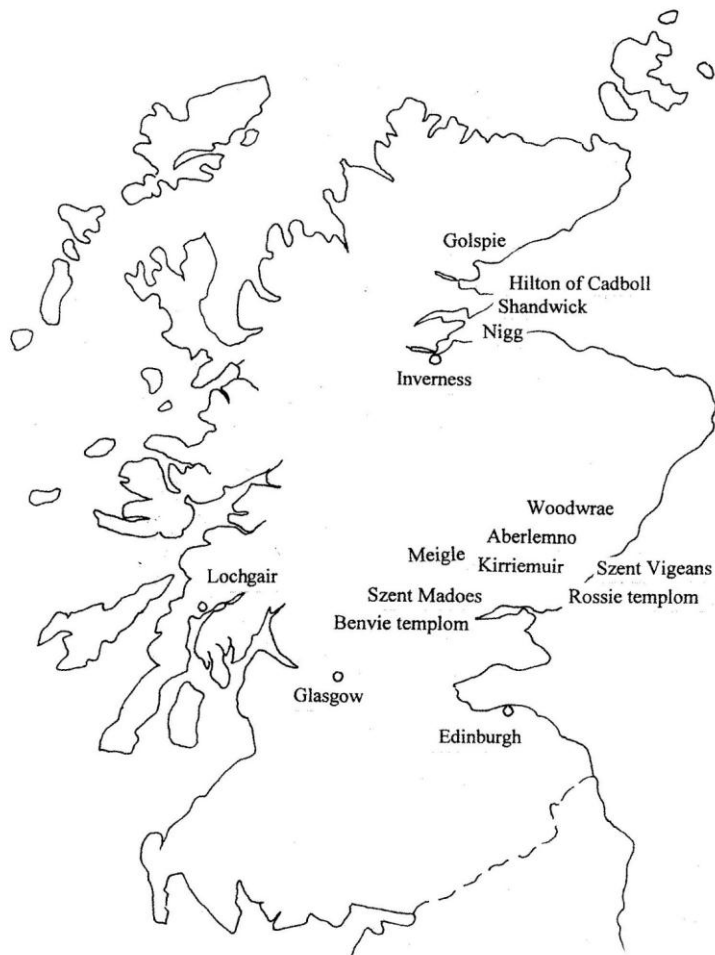
Az etnoasztronómia csillagászati ismeretek jelenlétét keresi az ősi alkotásokon. Füzet sorozatunkban, a tudományág nevének említése nélkül, már szerepelt utalás erre az ismeretkincsre is az eurázsiai disztóművészetben. Egyik az évkör 12 jegyének megjelenése volt a Románkori templomkapukon. Ugyancsak az égbolttal való szoros kapcsolat jelenik meg a Körtemplomoknál. Most a hold felszálló csomópontjának 18,6 éves ciklusa az, amit megörökítve fölfedezhetünk képzőművészeti alkotásokon.

Már a románkori templomkapuk témakörében szerepelt az írországi Dysert O'Dea templomának kapuján a 19 fejt félköríves elrendezése a déli kapun. A 18,6 éves ciklust 19 éves ciklusnak ismerhették a régi népek. A 19-es szám fordul elő, szándékosan kifaragva a Hilton of Cadboll síremléken. Megtaláljuk a 19 fejet Nagybrzsony keleti félköríves apszisán is. Kétségtelen, hogy ez a néhány példa még csak a sejtést engedi meg a holdciklus alkalmazásáról. De az ókori csillagászat igen fejlett volt a pásztorműveltségben. A folytatások ismétlődését éppúgy ismerhették, mint a nap útját jelölő állatöv más jellemző eseményeit, a bolygók vándorlásának főbb ciklusait. A pikt-szkíta skóciai szobrászat alkotásainál tett kirándulásunkat ezzel az etnoasztronómiai epizóddal zárjuk. Búcsúzásképpen a már megkezdett művészettörténeti, etnomatematikai és etnoasztronómiai kirándulások folytatására biztatjuk a kedves olvasókat.

Hilton of Cadboll

AZ EURÁZSIAI MŰVÉSZETEK SOROZAT
PIKT-SZKÍTA SKÓCIAI MŰVÉSZET
CÍMŰ

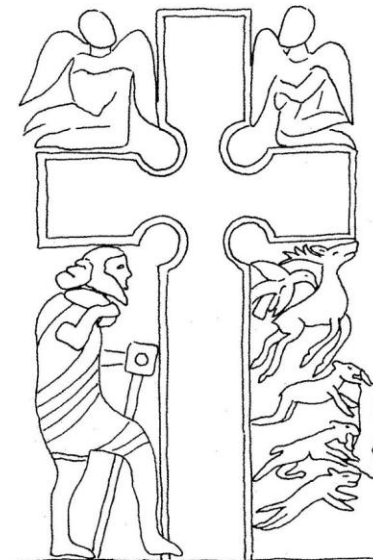
KIÁLLÍTÁS- ÉS KIFESTŐKÖTETÉT

kiadja a Természet- és Környezetvédő Tanárok Egyesülete,
Budapest, 2012

Bérczi Szaniszló: PIKT-SZKÍTA SKÓCIAI MŰVÉSZET
ISBN 978-963-87437-8-7

Az EURÁZSIAI MŰVÉSZETI SOROZAT 2012 augusztusáig

1. HONFOGLALÁS KORI KIFESTŐ - 1996
2. ROMÁNKORI TEMPLOMKAPUK - 1998
3. SZENT LÁSZLÓ KIFESTŐ - 1999
4. SZENT ISTVÁN KIRÁLY EMLÉKEZETE - 2000
5. KELTA KIFESTŐ - 2000
6. VIKING KIFESTŐ - 2000
7. SZKÍTA KIFESTŐ - 2001
8. KAZETTÁS MENNYEZETEK - 2002
9. JAPÁN, A FELKELŐ NAP ORSZÁGA - 2002
10. 1000 ÉVES MAGYARORSZÁG - 2002
11. IRÁNI KIFESTŐ - 2003
12. KAUKÁZUSI MŰVÉSZET - 2003
13. KÖZÉP ÁZSIAI MŰVÉSZET - 2003
14. A HUNOK MŰVÉSZETE - 2003
15. ÓKORI KRÉTAI ÉS GÖRÖG MŰVÉSZET - 2004
16. AZ ÖRMÉNYEK BIBLIA-MŰVÉSZETE - 2004
17. ETRUSZK, RÓMAI ÉS TOSZKÁNAI MŰVÉSZET - 2004
18. ÓSI KÍNAI MŰVÉSZETEK - 2004
19. SZIBÉRIA MŰVÉSZET - 2005
20. MEZOPOTÁMIAI MŰVÉSZET - 2006
21. MAGYAR. SZENT KIRÁLYLÁNYOK EMLÉKE. - 2007
22. HUN-SZKÍTA MŰVÉSZET - 2008
23. KELET-ÁZSIAI MŰVÉSZET - 2009
24. KISÁZSIAI MŰVÉSZETEK - 2010
25. KÖRTEMPLOMOK A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN - 2011
26. ÉVEZREDEK ETNOMATEMATIKÁJA - 2011
27. PIKT-SZKÍTA SKÓCIAI MŰVÉSZET - 2012

Kirriemuir sírkövén, a kereszt tövében föltűnik a vándor és az állatküzdelem, a szarvasra támaszkodó ragadozó madárral, ami csak távoli lenyomata már az egykori sztyeppei hasonló jeleneteknek.

Irodalom: [1] Bérczi Sz. (1998): *Kelta kifestő*. TKTE, Piremon, Budapest, Vámospércs; [2] Jackson, A., Brundle, A. L., Jackson, H. (1984): *The Symbol Stones of Scotland: A social anthropological resolution of the problem of the Picts*. Orkney Press, [3] Megaw, J. V., Megaw, M. R. (2006): *Celtic Art*. Thames and Hudson; [4] O'Neill, P. (2008): St Vigean No. 1. and No. 1a. a reconsideration. *J. Australian Early Medieval Studies*, 4, pp. 159-173; [5] Romilly, A. J., Anderson, J. (1993): *The Early Christian Monuments of Scotland*. Pinkfoot Press; [6] Trench-Jellicoe, R. (1999): A missing figure on slab fragment... *Proc. Society of Antiquaries of Scotland*, 129, pp. 597-647. [7] Ritchie A. (1977): *The Kingdom of the Picts*. Chambers; [8] Ritchie, A. (1995): Meigle and Lay Patronage in Tayside in the 9th and 10th centuries. *Tayside and Fife Arch. J.*, 1. pp. 1-10.

Hálával és szeretettel gondolok mindazokra, akik valamilyen formában segítettek az Eurázsiai Művészetek kiállítás- és kifestőkötve-sorozat napvilágra hozását: Bánsági Tamás, Bánsági Mária, Bérczi Alajos, Bérczi István, Bérczi Katalin, Bérczi Zsófia, Cech Vilmos, Czákó Gábor, Deákné Demjén Ilona, Deák Gyula, Dobos László, Fabriczy Anikó, Földi Tivadar, Gucsik Arnold, Gulyás Balázs, Gulyás Pálné, Jeppesen Henrik, Kabai Sándor, Kiss Ádám, Kiss Ulrich, Kojima Hideyasu, Kubovics Imre, Magyar Györgyi, Magyar Jolán, Matyasovich Henrik, Muzsly István, Nagy Dénes, Nimagawa Kyotaka, Nishido Hirotsugu, Ogawa Tohru, Pap Gábor, Péter Júlia, Péter Borbála, Szabó László, Szili István, Szőkefalvi-Nagy Erzsébet, Takahito Mikasa hg., Takaki Ryuji, Tóth Albert, Veszélyosky Endréné

A Pikt-szkíta skóciai művészet füzetet Bérczi Katalinnak és Magi Ádámnak készítettem, nászajándékul, szeretettel.